

Mendelova univerzita v Brně
Agronomická fakulta
Ústav aplikované a krajinné ekologie

Krajinné monumenty a jejich význam

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

doc. Ing. Dr. Milada Šťastná

Vypracovala:

Tereza Slováková

Brno 2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Tereza Slováková**
Studijní program: Zemědělské specializace
Obor: Agroekologie
Název tématu: **Krajinné monumenty a jejich význam**
Rozsah práce: 30 stran + přílohy

Zásady pro vypracování:

1. V rámci zadaného tématu bude vypracována literární rešerše týkající se krajinných monumentů a jejich významu v kulturní krajině.
2. Cílem práce bude identifikovat jednotlivé druhy/formy monumentů v kulturní krajině, zdokumentovat a srovnat jejich funkci v historii a současnosti daného území.
3. Charakteristika vybraného území, analýza monumentů ve vztahu k hospodaření s půdou (využívání půdy), ochraně půdy a krajiny, tradicím a funkcím.
4. Závěrečné zhodnocení výsledků.

Seznam odborné literatury:

1. MATÁKOVÁ, B. Drobné sakrální objekty – možné metodické přístupy k problematice. In *Študentská vědecká konference*. 1. vyd. Bratislava: IRIS, Vydavatelstvo a tlač, s.r.o., 2008, s. 213–215. ISBN 978-80-89238-17-0.
2. VÍTOVSKÁ, D. – MATÁKOVÁ, B. – KULIŠŤÁKOVÁ, I. Minulost, současnost a budoucnost drobných sakrálních objektů v krajině – křížová cesta v Křešíně. In *DROBILOVÁ, L. Venkovská krajina 2012*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 227–233. ISBN 978-80-244-3098-0.
3. KLUTHAN, J. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách : k problematice cisterciácké stavební tvorby*. 1. vyd. Praha: Academia, 1983. 375 s.
4. HÁLA, B. Sakrální interiér v díle Le Corbusiera. [DVD-ROM]. In *Vědecká konference s mezinárodní účastí – Sakrální prostor a dřevo v architektuře*. s. 1–7. ISBN 978-80-228-2226-8.
5. MATÁKOVÁ, B. – ADÁMEK, B. *Zachraňme dominanty*. 22. 10. 2012 – 14. 11. 2012, Lednice (CZ). URL: <http://www.zachranme-dominanty.cz/>
6. *Zapomenuté dědictví : oprava drobných kamenných památek na Šumavě*. 1. vyd. Vimperk: Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava, 2004. 158 s. ISBN 80-239-3684-0.
7. BUČEK, A. – MADĚRA, P. – PÁČKOVÁ, P. *Hodnocení a predikce vývoje geobiocenóz v PR Věstecká nádrž*. Brno: MZLU, 2004. 101 s. Geobioceno logické spisy, sv.č.8. ISBN 80-7157-781-2.
8. SIMANOV, V. Změna filozofického základu lesnických technických disciplín jako podmínka ekologizace technologií lesnických činností. In *18. světový kongres Společnosti pro vědu a umění*. Brno: Společnost pro vědu a umění, 1996, s. 165.
9. MAREK, V. *Návod na použití časůvka : cesta ke štěstí a zdraví*. 1. vyd. Brno: Alman, 2004. 221 s. ISBN 80-86766-12-8.

Datum zadání bakalářské práce: říjen 2015

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2017

Tereza Slovák
Autorka práce

doc. Ing. Dr. Milada Štátná
Vedoucí práce

doc. Ing. Dr. Milada Štátná
Vedoucí ústavu

doc. Ing. Pavel Ryjáček, Ph.D.
Děkan AF MENDELU

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci *Krajinné monumenty a jejich význam* vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnici o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:.....

.....
podpis

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce doc. Ing. Dr. Miladě Šťastné za vstřícné vedení, cenné rady a trpělivost. Velký dík patří mé rodině, přátelům a všem ostatním za podporu během studia a psaní této bakalářské práce.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá významem krajinných monumentů v kulturní krajině. Vybraným územím je část mikroregionu Frenštátsko, a to katastrální území obce Trojanovice. V práci byly použity metody rešeršního šetření, komparativní analýzy a terénního šetření. Výsledkem je identifikace a srovnání funkcí různých druhů monumentů na daném území v historickém průřezu až po současnost. Na základě analýzy získaných výsledků lze konstatovat, že monumenty jsou nedílnou součástí kulturní krajiny a mají celou řadu různých funkcí, zejména sakrální, orientační a ekologickou.

Klíčová slova: Krajinné monumenty, kulturní krajina, rešeršní šetření, komparativní analýza, terénní šetření, mikroregion Frenštátsko

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the importance of landscape monuments in the cultural landscape. The selected area is part of micro-region Frenštátsko, especially cadastral area of the village Trojanovice. The work is using the methods of the research investigation, comparative analysis and field research. The result is the identification and comparison of functions of various types of monuments in the selected area from historical selection up to present day. On the basis of the analysis gained results it can be stated that monuments are integral part of the cultural landscape and have a whole range of functions especially sacral, ecological, and as a landmark orientation.

Key words: Landscape monuments, cultural landscape, research investigation, comparative analysis, field research, micro-region Frenštátsko

OBSAH

1	ÚVOD.....	8
2	CÍLE PRÁCE.....	9
3	LITERÁRNÍ REŠERŠE	10
3.1	Definice pojmů	10
3.2	Typologie monumentů.....	11
3.2.1	Přírodní monumenty.....	11
3.2.2	Antropogenní monumenty	12
3.3	Význam krajinných monumentů v kulturní krajině.....	17
3.4	Frenštátsko.....	17
3.4.1	Vymezení regionu	17
3.4.2	Historie Frenštátska.....	18
3.4.3	Fyzicko-geografická charakteristika území	20
3.4.4	Ochrana přírody a krajiny na Území Frenštátska.....	23
4	METODIKA	26
4.1	Metoda rešeršního šetření.....	26
4.2	Metoda terénního šetření	26
4.3	Metoda srovnávací.....	26
5	VÝSLEDKY	27
5.1	Podrobná charakteristika vybraného území.....	27
5.1.1	Trojanovice	27
5.1.2	Land use	27
5.2	Analýza monumentů.....	28
5.2.1	Památná hora Radhošť	28
5.2.2	Památné stromy	31
5.2.3	Zvoničky	32
5.2.4	Kapličky	34
5.2.5	Kříže.....	36
5.3	Srovnání monumentů v minulosti a přítomnosti	40
5.3.1	Památná hora Radhošť	40
5.3.2	Památné stromy	40
5.3.3	Zvoničky, Kapličky a Kříže	40
6	ZÁVĚR.....	41
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	43
8	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	48

1 ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá krajinnými monumenty v mikroregionu Frenštátsko, konkrétně v obci Trojanovice. Obec se svou největší rozlohou v mikroregionu zahrnuje různé druhy monumentů, které jsou významné nejenom pro obyvatele, ale také pro krajinu a utvářejí jejich vztah mezi sebou. Ať už se jedná o drobné sakrální stavby připomínající příběhy a události ze života našich předků nebo památnou horu Radhošť, která se stala pro mnoho lidí symbolem víry, pověstí, místní historie či zdrojem hrdosti k tomuto kraji.

Problematika krajinných monumentů je zajímavá zejména z pohledu agroekologie, protože monumenty jsou spjaty s půdou a jsou nedílnou součástí kulturní krajiny a tedy i vztahu člověka s krajinou, ve které žije. Právě kvůli těmto skutečnostem jsem si vybrala téma bakalářské práce krajinné monumenty a jejich význam.

První část práce se věnuje charakteristice základních pojmů, jako například krajinně a různým druhům monumentů. Na tyto pojmy navazuje popis mikroregionu Frenštátsko od geologie až po ochranu krajiny. Dále jsou pomocí rešeršního šetření a metody komparativní srovnány konkrétní monumenty v katastru obce Trojanovice v časovém průřezu a následuje jejich závěrečné vyhodnocení.

2 CÍLE PRÁCE

1. Vypracovat literární rešerši týkající se krajinných monumentů a jejich významu v kulturní krajině.
2. Identifikovat jednotlivé formy/druhy monumentů v kulturní krajině, zdokumentovat a srovnat jejich funkci v historii a současnosti daného území.
3. Charakterizovat vybrané území, analýza monumentů ve vztahu k hospodaření s půdou (využívání půdy), ochraně půdy a krajiny, tradicím a funkcím.
4. Závěrečné zhodnocení výsledků.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 Definice pojmů

Krajina

Krajina je určitý výsek souše, který má střed, nějakou hranici nebo okraj a uvnitř této hranice se nachází plocha celkem stejných vlastností. Ze zkušenosti víme o existenci odlišných typů krajin, avšak jejich odlišnosti spíše cítíme, než abychom je dokázali pojmenovat. Krajinu tedy vidíme jako celek, nejen svým vzhledem, ale i jak nás ovlivňuje (Cílek a kol., 2011).

Z vědeckého pohledu je krajina stabilní soubor přírodních a antropogenních prvků, který se pojí s jistým reliéfem a má jednotný historický základ (Cílek a kol., 2004).

Začleňuje se do živých úrovní života a má zde specifické místo. Je totiž hraniční, protože nad ní už je pouze jen planetární úroveň. Je také izolována v hierarchii, neboť mezi její nejbližší podřízenou hladinou – společenstvem – je v našem uvažování mezera. Tuto mezeru bychom mohli zaplnit pojmem ekosystém, avšak ten je převážně dynamický a tedy po strukturním ohledu znevážen (Sádlo, 1994).

Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená civilizační prvky a souborem funkčně propojených ekosystémů [1].

Kulturní krajina

Kulturní krajina je poznamenána historickým vývojem, fázemi kultivace, přeměnami a hospodářským využíváním. Zrcadlí kulturní a duchovní prostředí jednotlivých období (Štréblová Hronovská a Kupka, 2013).

Pohledem obecné ekologie je vztah člověka a přírody interakcí a vývojem, během kterého se navzájem ovlivnili zpětnými vazbami. Člověk měnil přírodu stejně, jako příroda přetvářela jeho. Jako příklad této souvislosti lze uvést Valašsko a Valachy a další obyvatele propojené s jejich kulturním prostředím. V ideální kulturní krajině se člověk a příroda doplňují a výsledkem je víc než jen pouhá kultura nebo příroda (Sádlo a kol., 2008).

Mezi další definice patří, že kulturní krajina je kombinací přírody a člověka. Je důkazem vývoje lidské společnosti a jejich sídel napříč historií, na který působí

fyzikální omezení nebo příležitostí určené jejich přírodním prostředím a vlivem kulturním, společenským, vnitřním a vnějším (Kupka, 2010).

Kulturní a historické hodnoty krajiny jsou stejně významné jako ty přírodní (Kopeček a kol., 2015).

Monument

Pojem monument je odvozen od latinského slova „monēre“, což znamená „připomínat“ a to nejen ve smyslu vzpomínky, ale i jako varování (Cílek, 2014).

Klimeš definuje monument ve Slovníku cizích slov takto: „*kniž. pomník (zprav. velký, nádherný); přen. něco mocně působícího, zprav. mistrovské, velkolepé dílo*“ (Klimeš, 1981).

3.2 Typologie monumentů

3.2.1 Přírodní monumenty

Památné hory

V naší zemi existují hory, které se díky svému historickému významu a událostmi staly památnými. S těmito místy se pojí legendy a pověsti, které se sice nedají vždy písemně doložit, ale jsou obecně přijímány jako pravdivé [2].

Památný strom a památný kámen

Ochrana přírody užívá pojmy památný strom a památný kámen, kterými jsou myšleny významné a staré stromy a kameny. V případě kamenů jde o menší přírodní kameny nebo skály, které jsou často spjaté s historickými nebo také lidovými příběhy, slavnými osobnostmi a událostmi českých dějin. Jak památný strom, tak i kámen vynikají v krajině svým postavením. Lze na ně svým způsobem nahlížet jako na nějaké druhy přírodních soch (Cílek a kol., 2011).

Jejich oblíba je spjata se znovu objevenou úctou k přírodě spolu s pohanstvím a s přeměnou vnímání národní historie k místní historii a pověstem. Bohužel pro kameny to mělo negativní dopad, protože byly často kradeny, aby se staly ozdobou soukromých zahrad. Ukradeny byly nejen kameny, ale i milníky nebo dokonce sochy. V posledních

letech je velice oblíbené vztyčování menhirů. V tomto případě platí, že méně je někdy více (Cílek a kol., 2004).

Stromy rostoucí na louce, která jim poskytuje dostatek prostoru, vytváří v krajině dominanty a také orientační body (Hrušková, 2011).

Památný strom je mimořádně významný strom, skupina stromů a stromořadí. Památné stromy mají své ochranné pásmo, které je zákonem určeno jako kruh o poloměru desetinásobku průměru naměřeného ve výšce 130 cm nad zemí. V ochranném pásmu je zakázána škodlivá činnost, která by vedla k poškození stromu. Památný strom bývá označen malým státním znakem České Republiky [1].

3.2.2 Antropogenní monumenty

Drobné sakrální stavby

Drobné sakrální stavby jsou důkazem lidské zbožnosti, které charakterizují naši krajinu a staly se jejím neodmyslitelným prvkem. Přes tyto historické stavby k nám do dnešních dob promlouvá duch daného místa. Jsou důkazem, že místo mělo zvláštní význam a to v podobě projevu víry nebo lidské tragédie. Tyto místa jsou spjata s příběhy a pověstmi, ke kterým často chodily průvody. Drobné sakrální stavby utvářely osobní vztah našich předků ke krajině, ve které žili (Kopeček a kol., 2015).

Kříže

Kříž je symbol umučení Krista a bývá nejrozšířenějším drobným sakrálním objektem. První dřevěné kříže musely být často obnovovány, protože často podléhaly povětrnostním vlivům. Později se pro stavbu křížů používal kámen (Malach a Válka, 2014).

Vznik dřevěných památek nebo obrazů svatých na dřevě vychází z doby, kdy byly původně umístěné na stromech (Hájek a Bukačová, 2001).

V raném středověku nařídil Karel Veliký stavět kříže u cest. Na Moravě se první kříže objevily s příchodem křesťanských misionářů a to s franskými, akvilejskými a byzantským Konstantinem a Metodějem (Kopeček a kol., 2015).

Další velké vlny budování dřevěných sakrálních objektů byly v 17. století, kdy se u vsí stavěly tzv. protireformační kříže monumentálních rozměrů, na znamení že se po třicetileté válce vrátily k pravé katolické víře. Dále pak v 19. století, zřejmě pro

chudobu vzniklou po josefinských reformách a napoleonských válkách, byly objekty budovány na venkově z měkkého dřeva. Dřevo bylo nečastějším materiálem pro kříže, neboť bylo dostupné, levné a dalo se snadno a rychle zpracovat (Hájek a Bukačová, 2001).

Od poloviny 19. století se dřevěné kříže také nahrazovaly litinou a to hlavně na náhrobní kříže. Vysoké dřevěné kříže s plechovým malovaným Kristem od 2. poloviny 20. století prakticky vymizely z krajiny (Malach a Válka, 2014).

Smírčí křížové kameny

Smírčí křížový kámen by se dal definovat jako monolit ve tvaru kříže nebo monolit, ve kterém je kříž znázorněný jako hlavní znak. Bývají umístěné ve volné přírodě. Patří mezi právní památky, které mají souvislost s právem trestním ve středověku a raném novověku (Nečasová, 2014).

Umísťovali je provinilci na místě tragické události, jako vyrovnání se s postiženými. Symbolizují tak usmíření provinilce s Bohem a lidmi vedle něj. Vázaly se k nim lidové příběhy s výchovným charakterem, aby zdůraznily křesťanské mravní hodnoty. Kříže se nachází na nenápadných místech a mohou být různého stáří i odlišného stylu opracování (Kopeček a kol., 2015).

Hraniční kameny

Hraniční kameny jsou označené texty ze dvou a více stran. Najdeme na nich iniciály nebo názvy panství, rodové znaky nebo letopočty, ze kterých jasně vyplývá, že jde o hraničník.

Kameny nesoucí znak kříže, nemusí být vždy jen smírčí křížové kameny, zvláště pokud se nachází na hranici katastrů obcí. Badatele v tom utvrzuje fakt, že znak kříže byl hraničním symbolem, který můžeme vyčíst z dobových map, popisů hranic a samostatných hraničních kamenů. Neměli bychom ale automaticky zařazovat kameny nacházející se na rozhraních do hraničních kamenů. Někdy se totiž opravdu jedná o pamětní kameny (Nečasová, 2014).

Mariánské sloupy

Pravděpodobný vznik sloupů můžeme pozorovat už v megalitickém období v podobě menhiru. S nástupem křesťanství však byly menhiry ničeny a nahradily je vzhledově blízké objekty s křesťanskou symbolikou. V některých případech byl kámen přeměněn na podstavce nesoucí kříže či sochy světců.

Egyptské obelisky mají souvislost s mariánskými sloupy. Obelisky byly ve středověku u Evropanů velmi oblíbené. Šlo o atraktivní, neobvyklé předměty, které se staly velice „módní“. Boží muka, jsou v podstatě vzhledově malé obelisky, které však měly mnoho podob. Součástí této různorodosti byly zcela určitě i mariánské sošky umístěné na vysokém objektu sloupovitého tvaru. Sloupy měly symbolický význam. Šlo o jakési pojítko mezi duchovní, nadpozemskou sférou se zemí, které bylo umocněno tím, že modlitebníci hleděli vzhůru do výše. Můžeme se tedy domnívat, že na stavbu sloupů oslavující křesťanskou symboliku měly paradoxně vliv egyptské obelisky oslavující tamější bohy.

V českých zemích vznikl doslova mariánský kult. Marie byla symbolem dobra, naděje a poskytovala útěchu, modlili se k ní jak bohatí tak chudí. Nejstarší pozůstatky kamenné stavby pojící se s Pannou Marií se nachází na Pražském hradě a patřily románskému kostelíku, který založil kníže Bořivoj v roce 883. Velký vliv měla mariánská úcta na gotické umění a stala se jedním z primárních zdrojů výtvarné inspirace. V roce 1650 vzniká první mariánský sloup v Praze na Staroměstském náměstí, celkově čtvrtý v Evropě. Období Baroka vytyčilo podobu mariánských poutí, slavností a víry v zázračné vlastnosti soch a obrazů.

Zlom nastal ve 20. století s celkovou ateizací společnosti. Mariánský kult velice rychle ustoupil do pozadí, ale přesto stále ještě žije. Dnes se na mariánské památky díváme jako na umělecká díla a památky, u kterých chováme úctu spíše k mistrovství předků, než k samotné Marii (Slouka, 2010).

Morové sloupy

V českých zemích se první velká vlna moru objevila v letech 1280-1281. Epidemie moru se objevovaly v nepravidelných cyklech. K nejničivější epidemii došlo v letech 1347-1356 za vlády Karla IV. V té době vymřela na následky moru asi čtvrtina veškeré evropské populace.

Pro stavbu morových sloupů byly spouštěčem epidemie v letech 1678-1680 a 1713-1715. Mor byl chápán jako Boží test za hříšné lidstvo. Můžeme vidět úzkou spojitost modliteb s mariánským kultem, neboť se věřilo, že Panna Marie chrání před morem.

V baroku se začínají objevovat tzv. morové obrázky, které nesou vyobrazení Boha Otce, jak na lidstvo střílí morové šípy a Panna Marie svým tělem před nimi kryje lidstvo. Morové sloupy tuto symboliku nesou jen výjimečně, protože jsou vztyčovány z vděčnosti za odvrácení nákazy a jsou tedy v optimistickém duchu.

Sloupy se ale budovaly i v městech, které nebyly morem zasaženy. Jejich motivem byla vděčnost právě za to, že je epidemie nezasáhla. Naopak některá města postižená morem sloupy nemají. Morové sloupy jsou tedy sakrální objekty budované jako ochranné a vítězné památníky (Slouka, 2010).

Boží muka

Boží muka vyjadřují sloup, u kterého byl bičován Kristus. Nejčastěji bývá v podobě kamenného sloupu, na jehož konci je lucerna s křížem, ale jsou také jako zděné pilíře trojúhelného nebo čtyřúhelného půdorysu (Malach a Válka, 2014).

Ve většině případů nesou námět drastického zobrazení utrpení Krista, jako jeho bičování, ukřižování a pád pod tíhou kříže. Populární bylo i vyobrazení bičovaného sedícího Krista s trnovou korunou na hlavě nebo též stojící spoutaný Kristus u sloupu. Tyto motivy byly také doprovázeny motivy s Matkou boží a svatým Janem. Objevují se i zobrazení se čtrnácti svatými pomocníky a Pannou Marií s dítětem, případně dalšími svatými v závislosti na regionu (Hájek a Bukačová, 2001).

Nejstarší dochovaná stavba u nás pochází z 13. století. Lidová tradice připomíná, že když byla muka dřevěná, byla lidská srdce vlídná a se stavbou kamenných se i lidská srdce stala kamenná (Kopeček a kol., 2015).

Boží muka se stavěly jako vděčnost Bohu, ale i svatým za pomoc v nouzi, nemoci a nebezpečí. Pro úctu k božím mukám se jim také krajově říkalo „poklona“ (Hájek a Bukačová, 2001).

Na vesnicích bývaly i dřevěná boží muka, která byla z opracovaného trámu zakončeného dřevěnou kaplicí. Ta byla často zakončena obrazem, případně reliéfem, který zobrazoval výjev z mučednické smrti Krista. Dnes se však vyskytují pouze v malém množství.

Boží muka bývají rozmístována na rozcestích a pro životy poutníků byla velmi významná, neboť se u nich zastavovali, když opouštěli své obce. Také jsou důležitými orientačními body krajiny, často zakresleny i při vojenském mapování. Kromě této funkce bývali pod boží muka pohřbíváni lidé, kteří nemohli být pochováni v posvěcené půdě hřbitova. Na rozdíl od některých křížů, které si mohl postavit každý zručnější člověk, byla boží muka řemeslným výrobem kameníka nebo tesaře.

Typologicky podobné jsou dřevěné křížové cesty, které byly stavěny podél cest k poutním místům. Obvykle bylo čtrnáct zastavení, nejčastěji v podobě božích muk nebo výklenkových kapliček.

Také svaté obrázky bývají do určité míry podobné božím mukám, ale jsou umístěny na stromy, sloupky u plotu nebo domu. Tematicky se liší tím, že bývají zasvěcené Panně Marii, případně některému jinému světcovi. Jsou často umístěny poblíž studánek s léčivou vodou, jako vyjádření díků za uzdravení (Malach a Válka, 2014).

Kaple a kapličky

Jsou to drobné, většinou zděné, ale mohou být i dřevěné stavby s různě tvarovanou střechou, často doprovázeny zvoničkou s cibulovitou stříškou (Malach a Válka, 2014). Bývají uzavřené s malým čtvercovým, kruhovým, ale i oválným půdorysem zakončeným stříškou.

Vznikaly zpravidla v baroku po třicetileté válce jako rekatolizační úsilí. Byly zasvěceny uctívání Boha, Panny Marie a ostatních světců. Během panování Josefa II. bývaly odsvěceny, a pokud se jich nikdo neujal, mnohé z nich skončily jako stavební materiál anebo chátraly. Záchranou se pro ně stalo období romantismu, během kterého proběhla jejich rekonstrukce (Hájek a Bukačová, 2001).

Malé obce, které si nemohly dovolit výstavbu kostela, mívaly nejčastěji na návsi přinejmenším kapličku, jež vystavěli bohatší sedláci nebo zbožná vrchnost. Kapličky ale také stály na důležitých místech mimo ves, třeba na návrších, u studánek, vedle poutních cest. Kapličky byly často doprovázeny stromy, se kterými vytvářely významné krajinné orientační body (Malach a Válka, 2014). Dotváří tak osobitý charakter české krajiny.

Od velkých památek se liší většinou jen měřítkem. Spousta z nich byla vybudována jako poutní místa, související se zázraky. Jsou to stavby význačných architektů rovněž jako obyčejných venkovských zedníků. (Hájek a Bukačová, 2001).

Zvonice

Zvonice bývají polygonální osmiboké, šestiboké anebo čtyřboké dřevěné stavby se vzpěradlovou nebo štenýřovou konstrukcí, která je závislá na umístění zvonů. Na hřbitovech se vyskytují větší zvonice, které mohou být součástí vstupu, brány anebo márnice, u které bývá často zděné přízemí s dřevěným patrem.

Začínaly se objevovat ve vsích převážně v 18. století za účelem svolávání k hašení požáru. Mohly být různě konstrukčně řešeny, například dřevěnou rozsochou se zavěšeným zvonem se stříškou. Pokud vsi neměly kostel, nebo kapli byly zvoničky určené k vyzvánění klekání, ale zvonilo se na ně i při církevních svátcích, úmrtí a při vyprovázení zemřelého na hřbitov. Dlouho se věřilo, že zvonění může rozehnat bouřkové mraky (Malach, Válka, 2014).

3.3 Význam krajinných monumentů v kulturní krajině

Krajinné monumenty se často nachází v mezích obklopených zemědělsky využívanými pozemky. Společně utvářejí významné funkce v krajině, jako třeba orientační, protierozní a estetickou. Mají také svou historickou hodnotu. Poskytují stanoviště pro drobné polní rostliny a útočiště pro faunu, která je velkými obdělávanými poli vytlačena do těchto mezí.

Z těchto důvodů si krajinné monumenty zasluhují ochranu. Často se stává, že jsou hraniční kameny a jiné přírodní balvany kradeny, aby zdobily soukromé zahrady. Kromě krádeží je smutnou realitou vandalismus na kapličkách, křížích a dalších sakrálních stavbách (Kyselka, 2008).

3.4 Frenštátsko

3.4.1 Vymezení regionu

Okres Nový Jičín

Mikroregion Frenštátsko leží v okrese Nový Jičín, který se nachází v Moravskoslezském kraji. Okres Nový Jičín se k roku 2016 rozkládal na ploše 882 km² s celkovým počtem obyvatel 151 762 [3].

Nejstarší osídlení okresu Nový Jičín sahá až do starší doby kamenné (100 000 - 80 000 let před n. l.), kdy se člověk neandrtálský usídlil ve vápencové jeskyni Šipka, nacházející se u města Štramberk (Četyna, 1966).

Okres vznikl v roce 1960 a poslední změny se v něm udály v roce 2007, kdy bylo několik obcí převedeno do okresu Ostrava-město. V současnosti se skládá z 54 obcí, z nichž je 9 měst a 2 městysy.

Novojičínsko je průmyslově zemědělské. Průmysl je koncentrován do větších měst a zemědělství má k dispozici 56 973 ha a z toho 42 249 ha orné půdy. Nejúrodnější oblasti s hnědozemí se nachází poblíž obcí Bílovec, Petřvald, Hladké Životice a Jeseník n. O.

Stav životního prostředí se od počátku devadesátých let podstatně zlepšil a to zejména díky používání šetrnějších technologií a investic do ekologických opatření [3].

Mikroregion Frenštátsko

Mikroregion Frenštátsko je dobrovolný svazek obcí, který vznikl za cílem spolupráce několika sousedících obcí okolo města Frenštátu pod Radhoštěm, aby řešil otázky a problémy budoucího rozvoje v nejrůznějších oblastech, jako je například životní prostředí, školství, sociální péče a další.

Tento dobrovolný svazek utváří město Frenštát pod Radhoštěm spolu s obcemi Bordovice, Lichnov, Tichá, Veřovice a Trojanovice, které zaujímají největší katastrální výměru.

Území mikroregionu sousedí s obcemi správního obvodu Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Kopřivnice a Nový Jičín [4].

3.4.2 Historie Frenštátska

Písemné prameny o nejstarším osídlení chybí, ale zbyly nám lidové tradice a názvosloví. Dochovaly se prastaré cesty, které spojovaly dávné tvrže a hradiska. Hradiště byly opevněná sídla, která Slované nově budovali, nebo je přebrali po Keltech. Dělo se tak nejspíše v 6. - 10. století n. l.

Místní tradice tvrdí, že pod Radhoštěm byla obec již v době Cyrila a Metoděje, ale nevíme, kdy přesně vznikla. Ústním podáním se dochovalo, že existovala obec zvaná Starý Lichnov. Tato obec byla zničena tatarským vpádem v roce 1241.

V průběhu 13. století došlo k německé kolonizaci, během které se zakládaly nové obce a hrady. Na území působily nově vzniklé Hukvaldské a Šostýnské panství. Nové osídlení splývalo se slovanským. Německé prameny se snaží zkreslovat počátky osídlení, když uvádí, že u nás byly jen husté lesy obývané pouze zvěří.

Podle německých pramenů došlo k založení města Frenštátu v roce 1296. V té době již stály obce Lichnov, Veřovice a později vznikly i Bordovice. Obec Tichá vznikla údajně na místě pohanského bojiště, které první křesťané zrušili a postavili na něm kříž. Tato skutečnost se však stále nepotvrdila. Osídlení bylo tedy do roku 1300 dovršeno a území rozděleno.

Od 14. do 17. století probíhala valašská kolonizace, během které byly Radhošťské Beskydy odlesněny a zbaveny zbytků dávných kultur.

V 16. a 17. století se tvořily pasekářské osady, ze kterých vznikla roku 1748 obec Trojanovice (Četyna, 1966).

V průběhu dějin postihlo tento kraj mnoho pohrom. Od velkých povodní, které následně způsobily neúrodu, nedostatek zásob a draho. Roku 1646 byl obsazen Švédy. Postihly jej požáry, z nichž jeden v roce 1661 téměř zničil celý Frenštát. Četné morové rány a vpád kuruckých vojsk, které v roce 1680 zapálily město (Strnadel, 1950).

V roce 1884 byl ve Frenštátě založen první český turistický svaz – Pohorská jednota Radhošť. Pohorská jednota se stala nositelem společenského pokroku a pozitivně ovlivnila rozvoj místní oblasti. Vybuodovala mnoho turistických lákadel v našem kraji, mezi které patří areál Pusteven (Barcuch, 2015).

V druhé polovině 19. století došlo ke krizi odbytu tkalcovských výrobků. Tkalcovství bylo hlavním řemeslem Frenštátska, a když vypukla krize, došlo k početnému vystěhovalectví do Ameriky.

Po druhé světové válce nastává výraznější pokrok v rozvoji města. Probíhá velká výstavba bytů, kulturních a sportovních zařízení. Vznikají nové komunikace, vodovod a kanalizace [5].

3.4.3 Fyzicko-geografická charakteristika území

Geomorfologie

Frenštátsko se nachází na rozhraní západních Moravskoslezských Beskyd. Patří do radhošťské skupiny, která severně přiléhá do Podbeskydské pahorkatiny. Severním směrem od města Frenštátu se napojuje jižní okraj Štramberské vrchoviny [6].

Geologie

Geologicky leží ve flyšovém pásmu Západních Karpat, které jsou prvkem rozsáhlé řady Alpsko-karpatské soustavy, jejíž vznik se udává do období druhohor a třetihor. Na Frenštátsko působí dva příkrovy. Spodní podslezský příkrov, který je tvořen jílovcí a z části pískovci z období svrchní křídly až paleogénu. Tyto horniny představují vcelku plochý reliéf Podbeskydské pahorkatiny. Tektonicky vyšší slezský příkrov je utvořen z odolného pískovce svrchnokřídového godulského souvrství, které pokrývá vyšší partie Podbeskydské pahorkatiny, obzvláště Moravskoslezské Beskydy.

Ve svrchní křídě docházelo k sedimentaci, které se projevovала střídáním pískovců, prachovců, jílovců, slepenců, slínovců a gradačním zvrstvením, což jsou hlubomořské horniny a jejich soubor nazýváme flyšové pásmo.

Na území se nachází významná ložiska nerostných surovin, konkrétně sloje černého uhlí, zemního plynu a přechodně i radonové geologické podloží. Těžba ale neprobíhá z důvodu možného ohrožení životního prostředí a podzemních vod [6].

Zemědělský půdní fond

Frenštátsko leží v oblasti hnědozemí. Nejčastěji jsou zde kambizemě a to modální, litické a oglejené, dále pak regozemě, pararendziny, v menší míře pak i fluvizemě glejové. Je zde převaha půd středně těžkých, středně skeletovitých, písčitohlinitých a hlinitých.

Území se řadí do zemědělské přírodní oblasti vrchovinné. S ohledem na extrémní vláhové, terénní a půdní podmínky má oblast velice nízkou intenzitu zemědělské výroby. Pěstování náročnějších druhů plodin je výrazně omezené až vyloučené. Většina území spadá do bramborářské výrobní oblasti.

Z výše uvedených důvodů se na Frenštátsku vyskytují rozsáhlé lesní komplexy, menší lesní celky a lesní břehové porosty. Lesy jsou smíšené s převahou smrku. Příměsí jsou buk, habr, jasan, javor, olše, lípa, modřín a borovice [6].

Klimatické podmínky

Charakteristické jsou zde vysoké srážky, na které mají vliv návětrné svahy Beskyd a celková oceanita území. Srážky zde převážně přináší západní atlantské proudění. Také zde dochází k výskytu cyklóny, která má za následek vysoké množství srážek [6].

Vodní režim

Oblast leží v základním hydrologickém povodí řeky Odry, která se vlévá do Baltského moře. Patří k srážkově nejbohatším oblastem v ČR a také má jednu z největších hustot toků. Tvoří významnou přirozenou akumulaci podzemních a povrchových vod.

Z ohledu na zdroje podzemních vod je oblast povodí Odry poměrně chudá, ale najdeme zde vodní zdroje, které zásobují obyvatele pitnou vodou, například zdroj v oblasti Bystré zásobuje obec Trojanovice a částečně město Frenštát pod Radhoštěm. Dále zde najdeme prameniště v Lichnově a také další zdroj v obci Veřovice.

Povodí Odry, s. p., spravuje vodní tok Lubinu a síť drobnější vodních toků mají ve správě Lesy ČR, s. p., Zemědělská vodohospodářská správa a Městský úřad Frenštát pod Radhoštěm.

Toky mají ve vyšších nadmořských výškách bystřinný charakter, společně s vysokými srážkami a rozkolísanými průtoky vody, hrozí záplavy v oblastech níže po proudu řeky Lubiny a Tichávky, kde je snižená přirozená retenční schopnost z důvodu urbanizace. Z těchto důvodů byl vytvořen Povodňový plán města Frenštát pod Radhoštěm [6].

Flóra

Na Frenštátsku najdeme přirozené jedlobukové lesy dvojího typu. V oblasti Javorníků převažují květnaté bučiny, ve kterých nalezneme kyčelnici žláznatou (*Dentaria glandulosa*), kyčelnici devítelistou (*Dentaria enneaphyllos*), mařinku vonnou (*Galium odoratum*), samorostlík klasnatý (*Actaea spicata*) [7].

V oblasti Moravskoslezské Beskyd se vyvinuly acidofilní bučiny a jedliny. V těch se vyskytuje třtina rákosovitá (*Calamagrostis arundinacea*), bika bělavá (*Luzula luzuloides*), bukovinec osladičovitý (*Gymnocarpium dryopteris*) a borůvky (*Vaccinium myrtillus*) [8].

Tyto lesy se kdysi rozprostíraly téměř po celém území, ale postupem času bývaly často nahrazovány smrkovými monokulturami.

Na území najdeme značné množství luk a pastvin. Některé z nich v létě rozkvétají orchidejemi. Můžeme tak spatřit druhy jako vstavač mužský (*Orchis muscula*), prstnatec fuchsův (*Dactylorhiza longebracteata*), vzácněji pak vstavač bezový (*Dactylorhiza sambucina*), pětiprstka žežulník (*Gymnadenia conopsea*) a hlavinka horská (*Traunsteinera globosa*) [7].

Fauna

Vyskytuje se zde mnoho živočichů. Z bezobratlých jsou to třeba sekáči (*Platybunus bucephaleus*) a (*Nemastoma lugubre*), dále pak střevlíci (*Carabus glabratus*), (*Pterostichus rufitarsis*) a (*Petrostichus unctulatus*) a mnoho dalších druhů hmyzu.

Obojživelníci, mezi které patří ještěrka živorodá (*Zootoca vivipara*), zmije obecná (*Vipera berus*), užovka obojková (*Natrix natrix*), čolek karpatský (*Triturus montandoni*) a horský (*Triturus alpestris*), mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*), skokan hnědý (*Rana temporaria*) a kuňka žlutobřichá (*Bombina variegata*).

Ptáci kulíšek nejmenší (*Glaucidium passerinum*), puštík obecný (*Strix aluco*), datel černý (*Dryocorpus martius*), Datlík tříprstý (*Picoides tridactylus*), Ostříž lesní (*Falco subbueto*), krahujec obecný (*Accipiter nisus*) a sluka lesní (*Scolopax rusticola*) [7].

Ze savců jsou zde lasice kolčava (*Mustela nivalis*), ježek východní (*Erinaceus concolor*), myšivka horská (*Sicista betulina*), rejsec vodní (*Neomys fodiens*), kuna lesní (*Martes martes*) a skalní (*Martes foina*), jelen evropský (*Cervus elaphus*) a srnec obecný (*Capreolus capreolus*) [8].

3.4.4 Ochrana přírody a krajiny na Území Frenštátska

Chráněná krajinná oblast Beskydy

Byla vyhlášena v roce 1973 z důvodu výjimečné přírodní hodnoty, obzvláště pak pro zbytky původních pralesovitých lesů a výskytem vzácných karpatských živočichů a rostlin. S rozlohou 1160 km² je největším CHKO v ČR. Významné jsou i druhově pestré louky a pastviny a jedinečné povrchové i podpovrchové pseudokrasové jevy.

Beskydy jsou ceněné pro mimořádnou estetickou hodnotu, za jejímž vznikem stojí historické soužití člověka a krajiny.

CHKO Beskydy je jediná oblast v ČR, ve které se současně vyskytují tři naše největší šelmy, a to rys ostrovid (*Lynx lynx*), medvěd hnědý (*Ursus arctos*) a vlk obecný (*Canis lupus*) [7].

V rámci CHKO Beskydy se vyskytují dvě maloplošná, zvláště chráněná území, které se nachází v oblasti Frenštátska:

Národní přírodní rezervace Radhošť

Byla vyhlášena v roce 1989, ale území bylo chráněno již od roku 1955. Rozloha rezervace pokrývá 144,93 ha v nadmořské výšce 660 – 1120 m n. m. a nachází se na katastrálním území obce Trojanovice.

Největší zastoupení lesních porostů tvoří acidofilní bučiny a jedliny svazu *Luzulo-Fagion*. V nejvyšších polohách se nachází společenstva montánních až supramontánních kapradinových smrčín svazu *Athyrio alpestris-Piceion*. Zajímavostí je výskyt západokarpatského endemita Kyčelnice žlaznaté (*Dentaria glandulosa*) a evropsky významný druh Oměj tuhý moravský (*Aconitum firmum subs. Maravicum*).

Severní svahy jsou rozbrázděny stržemi, které vyplňují bloky a balvanité sutě. Skeletovité hnědé lesní půdy postupně přechází na podzoly ve vyšších partiích. V této části jsou dřeviny s jednostrannými korunami a mají zakrslý vzrůst vlivem drsného klimatu.

Cílem managementu území je postupné odstranění nepůvodních dřevin, úprava druhové skladby v uměle obnovených plochách a doplnění chybějících dřevin s přirozeným výskytem [8].

Přírodní rezervace Noříčí

Rezervaci tvoří zachovalé lesní porosty ve stáří okolo 160 let vyskytující se ve vrcholových částech na prudkých suťových svazích hory Noříčí na území obce Trojanovice. Rezervace byla vyhlášena v roce 1955 a přehlášena v roce 1999. Nadmořská výška se pohybuje v rozmezí 680-1047 m n. m. o rozloze 37, 927 ha.

Předmětem ochrany jsou cenná lesní společenstva typická pro západokarpatskou oblast s bohatým výskytem lesních typů, ohroženými rostlinnými společenstvy a živočišnými druhy. Z lesních společenstev zde převládají bučiny asociace *Luzulo-Fageteum*, místy se nacházejí suťové lesy svazu *Tilio-Acerion* a fragmenty bučin asociace *Asperulo-Fageteum* [9].

Mimo CHKO Beskydy se na Frenštátsku nachází další tři přírodní památky:

Travertinová kaskáda

Kaskádu najdeme na jihozápadním úbočí Tichavské Hůrky ve výšce 340-400 m n. m. nad říčkou Tichávka v obci Tichá. Spadá do území přírodního parku Podbeskydí. Travertinová kaskáda je jedinečný geologický útvar, který byl v roce 1988 vyhlášen jako přírodní památka o rozloze 1,26 ha.

Travertin je usazená hornina, která vzniká uvolňováním vápence z vody změnou klimatu a činností organismů a usazuje se okolo vývěru pramene. Konkrétní typ zdejšího travertinu se označuje jako pěnovec a patří do sladkovodních vápenců.

Voda tekoucí z pramene vytvořila pěnovecový val s porostem mechů. V jeho hřebeni části vznikl kanálek, kterým voda protéká a nakonec se vlévá do Tichávky. Útvar připomíná „přírodní akvadukt“.

Ke vzniku kaskády se váže lidová pověst, jež vypráví o nešťastné dívce Apolence, která z důvodu tragické smrti svého milého sedí na pařezu a pláče obrovské množství slz. Ty stékaly do mechového korytka a pramen kaskády dodnes nevyschl.

V roce 1997 v důsledku letních bouří vznikla stoletá povodeň, která způsobila sesuvy břehů a odnesla tak spodní část travertinového koryta [10].

Velký kámen

Přírodní památka je tvořena geomorfologickým útvarem, který odhaluje výhoz pískovcových godulských vrstev, které jsou značně erodované. K útvaru se vážou lesní porosty s vysokou biodiverzitou. Nachází se na Hodslavickém Javorníku,

severozápadně od Velkého Javorníka nad lesní svážnicí ve výšce 630-750 m n. m. o rozloze 3,6467 ha. Památka byla vyhlášena v roce 1999 a najdeme ji na území obce Veřovice.

Významné jsou související suťové osypy se skalní stěnou, které tvoří soustavu balvanu velkých v průměru 3 metry. V této oblasti se předpokládá výskyt suťových a puklinových jeskyní.

Z lesní vegetace zde můžeme najít společenstva suťových lesů svazu *Tilio-Acerion* a pouze na jihovýchodní části památky acidofilní bučiny asociace *Luzulo-fagetum*. Existence odumřelých stromů poskytuje prostředí pro velký počet dřevokazných hub [11].

Červený kámen

Část této evropsky významné lokality zasahuje do katastrálního území obce Lichnov. Lokalitu tvoří suťové lesy asociace *Lunario-Aceretum*, *Mercuriali-Fraxineteum*, květnaté bučiny a jedlobučiny, místy se vyskytují i vápnomilné bučiny s vápnomilnou skalní vegetací.

Na ekosystém suťových lesů se váže výskyt ohrožených a vzácných taxonů, jako třeba okrotice dlouholistá (*Cephalanthera longifolia*), měsíčnice vytrvalá (*Lunaria rediviva*), vstavač mužský (*Orchis mascula*) a rozrazil horský (*Veronica montana*) [12].

Přírodní park Podbeskydí

Založen v roce 1994 vyhláškou Okresního úřadu Nový Jičín na rozloze 12 800 ha v Podbeskydské pahorkatině. Park je ceněn pro své estetické a přírodní hodnoty. Na Frenštátsku zasahuje na katastrální území obcí Frenštát pod Radhoštěm, Tichá, Lichnov, Bordovice a Veřovice [13].

Natura 2000

Soustava chráněných území evropského významu, jejímž cílem je zabezpečit ochranu druhů živočichů, rostlin a přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější. Pod Naturu 2000 spadají evropsky významné lokality a ptačí oblasti.

Do mikroregionu Frenštátsko zasahuje ptačí oblast Beskydy a evropsky významná lokalita Červený kámen [14].

4 METODIKA

4.1 Metoda rešeršního šetření

Rešeršní šetření se zakládá na průzkumu dostupných informačních zdrojů, jako jsou knihy, odborné články, webové stránky a další. Z těchto informací vyhodnotíme výsledky a zpracujeme je do přehledu k danému tématu. Důležitou součástí jsou citace textu a následný soupis použité literatury. Tímto způsobem byla napsána tato bakalářská práce [15].

4.2 Metoda terénního šetření

V bakalářské práci byl terénní šetřením zjištěn aktuální stav krajinných monumentů v daném území. Cílem terénního šetření je získávání a shromažďování dat, jejich následná analýza a konečné vyhodnocení.

4.3 Metoda srovnávací

Srovnávací metoda neboli komparativní spočívá ve srovnání určitého jevu se srovnávací základnou, kterou bereme za normu pro hodnocení. Komparací zjistíme rozdíly nebo shody u dvou a více zkoumaných jevů, ale neukáže závislosti a vztahy. Pro srovnání je důležité, aby jevy, které srovnáváme, měly stejný obsah, položky a kvalitu. V bakalářské práci je srovnáván vývoj složení půdního fondu společně s krajinnými monumenty v průběhu určitého časového úseku [16].

5 VÝSLEDKY

5.1 Podrobná charakteristika vybraného území

5.1.1 Trojanovice

Vznik obce byl dlouhodobý a probíhal formou salašnicko-pasekářské kolonizace, která začala na počátku 16. století. Kolonizaci podporovali vlastníci zdejších území – Hukvaldští páni. Prvními kolonisty zde byli ale Slované, kteří pojmenovali zdejší okolí. Nejznámějšími názvy jsou Radhošť a Lubina. V těchto dobách také vznikaly radhošťské pověsti [17].

Trojanovice jsou tedy poměrně mladou obcí. Byly založeny až za doby panování Marie Terezie na podnět olomouckého biskupa Ferdinanda hraběte Troyera. V té době byly téměř po celém území lesy a každý nový osadník dostal tolik pozemku, kolik si vykácel. Tímto způsobem vznikaly paseky. Sloučením těchto pasek v jednu obec vznikly roku 1748 Trojanovice, pojmenované po biskupovi Troyeru. Pasekáři zde měli těžký život, neboť podnebí je drsné a zdejší půda kamenitá a téměř neúrodná. Vysbírání kamení pasekáři ukládali do mezí a velkých hromad (Polášková a Polášek, 2007).

5.1.2 Land use

Trojanovice zabírají největší část z Frenštátského mikroregionu a to 3585,31 ha, tato rozloha se uvádí k 31. 12. 2016. Nadmořská výška se pohybuje od 429 do 1129 m n. m. Obec je z větší části pokryta lesy, mezi kterými převažují kulturní porosty smrku nad listnatými lesy. Kromě lesů zde najdeme i značné množství pasek, které začaly vznikat s prvními osadníky. Na území Trojanovic se nachází Národní přírodní rezervace Radhošť, Přírodní rezervace Noříččí a Chráněná krajinná oblast Beskydy, která je zároveň i ptačí oblastí [17].

Tab. 1 : Vývoj struktury land use v obci Trojanovice v letech 1900-2016

Rok	1900	1948	2016
Celková výměra (ha)	3 584,00	3 584,00	3 585,31
Zemědělská půda (ha)	1186,00	1160,50	882,07
Orná půda (ha)	706,00	709,00	326,68
Zahrady (ha)	12,00	17,50	126,90
Trvalé travní porosty (ha)	468,00	434,00	428,49
Nezemědělská půda (ha)	2398,00	2423,50	2703,23
Lesy (ha)	2314,00	2322,00	2444,04

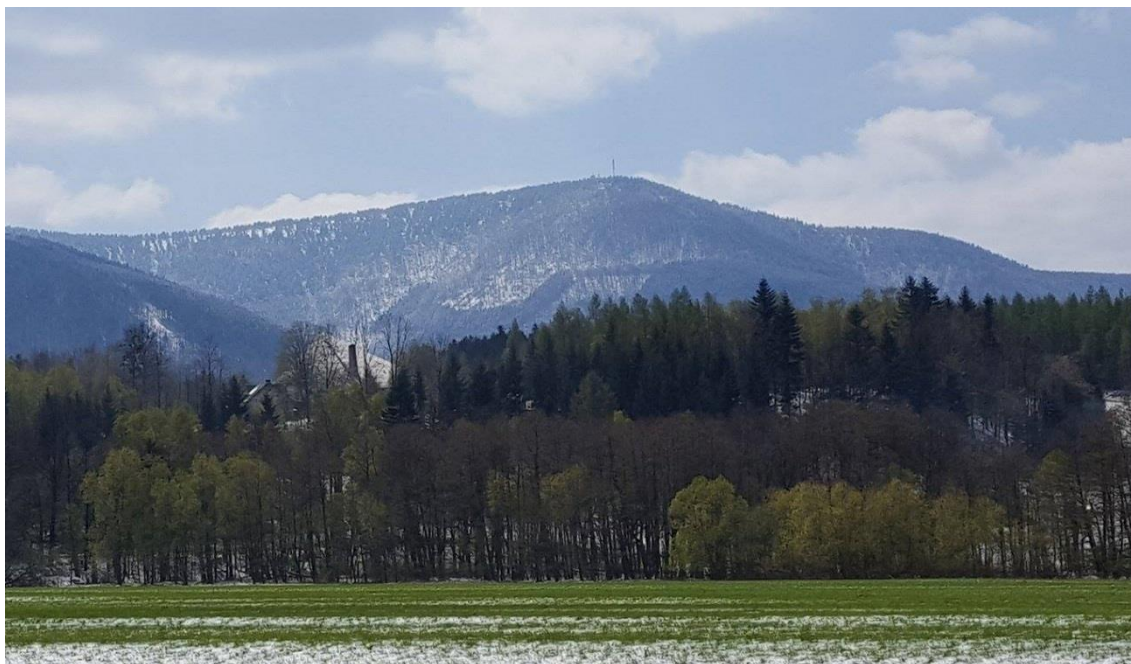
Zdroj: Felix 2008, [18], [19].

Z tabulky č. 1 lze vyčíst, že celková výměra zemědělské půdy se v letech 1900-2016 snížila o 25,6 %. Z toho největší úbytek připadá na ornou půdu a to o 53,7 %. Výměra trvalých travních porostů klesla o 8,4 %. Nárůst byl naopak zaznamenán u zahrad, jejichž výměra se zvýšila o 927,5 %. Nezemědělská půda se také zvýšila, konkrétně o 12,7 %. Plocha lesů narostla o 5,6 %.

5.2 Analýza monumentů

5.2.1 Památná hora Radhošť

Radhošť je více než názvem hory v Beskydech. Stal se symbolem sjednocující staroslověnskou mytologií, křesťanství a obrozenectví. Na jeho vrcholu stojí nejvýše položená církevní stavba v ČR - kaple zasvěcená sv. Cyrilovi a Metodějovi, kde dříve podle pověstí stávala socha Radegasta. V roce 1931 vytvořil frenštátský rodák Albín Polášek současnou podobu sochy Radegasta. Originál se dnes nachází ve vestibulu frenštátské radnice a kopie této sochy z roku 1998 je umístěna 2 kilometry níže od vrcholu směrem na Pustevny (Stoklasa, 2005).

Obr. 1 Pohled na Radhošť z Trojanovic

(Autor: Tereza Slováková)

Obr. 2 Socha Radegasta na Radhošti

(Autor: Tereza Slováková)

Své jméno hora dostala po staroslověnském bohu slunce, pohostinnosti, plodnosti, úrody a války - Radegastovi. Podle pověstí stála jeho socha ze zlata na vrcholu hory, u které Slované obětovali obětiny při rovnodennosti a slunovratu (Polášková a Polášek, 2007).

*Obr. 3 Kříž na Radhošti
(Autor: Tereza Slováková)*

Pověsti vyprávějí, že uctívání kultu Radegasta zrušili věrozvěstové Cyril a Metoděj, když na pohanském místě vztyčili kříž. V roce 1735 byl postaven dřevěný kříž, jenž byl roku 1805 nahrazen křížem kamenným. Nynější kříž pochází z roku 1808.

*Obr. 4 Kaple a sousoší sv. Cyrila a Metoděje
na Radhošti (Autor: Tereza Slováková)*

V letech 1897-1898 byla vybudována kaple, která byla do současné podoby přestavěna v roce 1925-1926. Hlavní oltář zdobí kříž a sochy věrozvěstů. Na bočním oltáři se nachází tzv. Valašská Madona. Druhý boční oltář je zasvěcený sv. Václavovi. Za kaplí se nachází monumentální sousoší sv. Cyrila a Metoděje, které v roce 1930 vytvořil Albín Polášek (Dibelková, 2005).

V roce 1868 byl z Radhoště vylomen základní kámen pro Národní divadlo v Praze. Kámen z Radhoště je označen číslem 1, jelikož byl opravdu prvním kamenem stavby divadla [20].

Obr. 5 Místo vylomení základního kamene na Radhošti (Autor: Tereza Slováková)

Památná hora Radhošť má několik krajinných funkcí. Předně je to významný orientační bod v krajině, který ještě umocňuje kaple sv. Cyrila a Metoděje. Společně s kaplí a sochou Radegasta utvářejí funkci sakrální. Radhošť se pojí s lidovými tradicemi a příběhy a četnými pověstmi, které se dodnes vypráví. Z hlediska ochrany přírody je významná CHKO Beskydy a Národní přírodní rezervace Radhošť. Lesy zajišťují na prudkých svazích protierozní funkci.

5.2.2 Památné stromy

V současné době se v Trojanovicích nachází pouze jeden památný strom. Tím je Lípa malolistá (*Tilia cordata*) v Karlovicích vyhlášena v roce 2000. Její stáří se odhaduje na 200 let. Vysoká je 24 m a obvod jejího kmene je 405 cm [7].

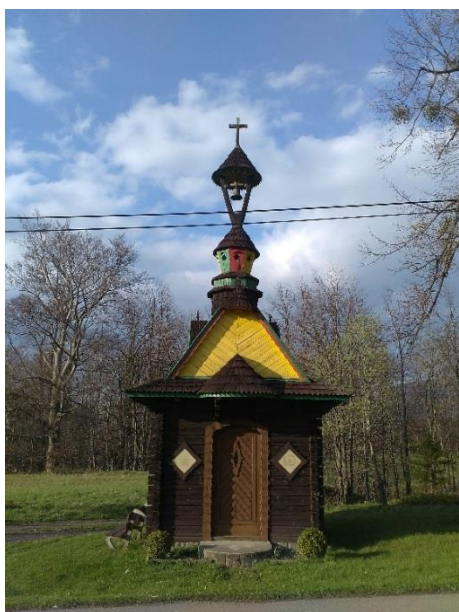
Památné stromy plní v krajině hygienickou funkci, tím že zachycují nečistoty v ovzduší. Strom poskytuje úkryt pro různé druhy zvířat a je domovem pro spoustu hmyzu. Svým vzrůstem často plní i funkci orientační a mohutné kořeny zabraňují půdní erozi.

Obr. 6 Památný strom v Trojanovicích (Autor: Tereza Slováková)

5.2.3 Zvoničky

Zvoničky byly budovány již od vzniku obce. Sloužily ke zvonění ráno, v poledne a večer. Upozorňovaly na požár a také pokud došlo k úmrtí. Dodnes se používají a mají své zvoníky.

Nejspíš nestarší zvonička v Trojanovicích se nachází v místní části Bystré, ale nevíme, kdy přesně byla postavena. Dnešní podobu dostala v 50. letech 20. století tesaři Josefem Káňou a Valentinem Strnadelem. Zvon z roku 1769 a socha Panny Marie jsou zapsáni jako kulturní památky. Dnešní zvoníkem je Pavel Uhlář.

*Obr. 7 Zvonička na Bystré
(Autor: Tereza Slováková)*

*Obr. 8 Socha Panny Marie na Bystré
(Autor: Tereza Slováková)*

Zvonička pod Javorníkem byla vystavěna tesařem Karlem Halamičkem v roce 1941. Funkci zvoníka zde vykonává Milena Mužíková.

*Obr. 9 Zvonička pod Javorníkem
(Autor: Tereza Slováková)*

*Obr. 10 Zvonička pod Radhoštěm
(Autor: Tereza Slováková)*

Zvonička pod Radhoštěm pochází z roku 1971. Na stavbě se podíleli František Šmajstrla a pan Adamčík. Její zvon je také kulturní památkou a byl přemístěn do obecního úřadu. Dnes na zvoničce najdeme jeho kopii. Zvoníkem je Ladislav Šmajstrla.

*Obr. 11 Zvonička v Karlovicích
(Autor: Tereza Slováková)*

Zvonička v Karlovicích se nachází poblíž památníku bratří Strnadlů a Jana Knebla. Projektantem této kapličky je architekt Aleš Krkoška a pochází z roku 1998. Zvoníkem je Drahomír Strnadel, který daroval zvon a byl tehdejším starostou Trojanovic.

Nejmladší zvonička stojí na Horečkách a je nazývána Strážkyně Beskyd. Byla postavena v roce 2010 jako vyjádření nesouhlasu místních obyvatel s těžbou uhlí v Beskydech. Zvoničku navrhl architekt Kamil Mrva a Martin Rosa. Zvon, na kterém se nachází jména 37 obcí a měst nesouhlasící s těžbou uhlí symbolicky zvoní umíráček těžebním dolům [17].

*Obr. 12 Zvonička na Horečkách
(Autor: Tereza Slováková)*

5.2.4 Kapličky

Nejznámější kaplí v Trojanovicích je Lurdská kaple Panny Marie na Horečkách. Má podobu jeskyně zapuštěné do svahu. Roku 1902 nařídila její výstavbu manželka továrníka Bumbaly z Frenštátu, jako vyjádření vděčnosti za navrácení zdraví. V roce 1978 usiloval komunistický režim o její zničení, protože prý fungovala, jako bunkr. Každoročně se zde koná pouť na svátek sv. Ducha Svatého.

Obr. 13 Lurdská kaple (Autor: Tereza Slováková)

Kaplička na Bystrém u domu č. p. 265 patří mezi národní kulturní památky. Vznikla v 18. století, se založením osady na Bystrém. Již po staletí kapličku spravuje rodina Uhlířova.

*Obr. 14 Kaplička na Bystrém u domu č. p. 265
(Autor: Tereza Slováková)*

Není přesně známo, kdy vznikla kaplička na Lomné u domu č. p. 205. Pravděpodobně to bylo začátkem 19. století. Unikátní dřevěné sošky z této kapličky byly ukradeny.

*Obr. 15 Kaplička na Lomné u domu č. p. 205
(Autor: Tereza Slováková)*

Kaplička na Lomné u hotelu „U Kociána“ byla postavena hostinským Kociánem v roce 1890. Původní zvon z roku 1738 byl nahrazen kopií v roce 2007.

*Obr. 16 Kaplička na Lomné „U Kociána“
(Autor: Tereza Slováková)*

Kaplička na Bystrém u domu č. p. 227 byla v roce 1998 zničena vandaly. Rekonstrukce přišla až v roce 2009 [17].

*Obr. 17 Kaplička na Bystrém u domu č. p. 227
(Autor: Tereza Slováková)*

5.2.5 Kříže

Nejstarším křížem a druhou nejstarší sakrální stavbou je kříž na Pinduli postaven v roce 1751. Uvádí se, že výstavba kříže byla zaplácena ze zbojnických peněz.

*Obr. 18 Kříž na Pinduli
(Autor: Tereza Slováková)*

*Obr. 19 Kříž pod Javorníkem
(Autor: Tereza Slováková)*

Mezi další národní kulturní památky v obci Trojanovice patří kříž pod Javorníkem. Roku 1796 jej nechali postavit místní občané Jiří Chovanec, Josef Horečka a Jan Tichavský. Památkový ústav v Ostravě označil tento kříž za jeden z nejhodnotnějších v Moravskoslezském kraji.

*Obr. 20 Kříž na Pinduli u domu č. p. 77
(Autor: Tereza Slováková)*

Kříž u cesty na Pinduli u domu č. p. 77 nechal zbudovat Tomáš Zbavitel roku 1908. V roce 2005 byl zrenovován paní Marií Zbavitelovou, která renovaci financovala z vlastních zdrojů.

*Obr. 21 Kříž na Kopané.
(Autor: Tereza Slováková)*

Kříž na Kopané postavili Josef Makový a Tomeš Pargač v roce 1886. Kompletní rekonstrukcí prošel kříž roku 2009.

*Obr. 22 Kříž na Lomné.
(Autor: Tereza Slováková)*

Uprostřed kruhového objezdu najdeme kříž na Lomné z roku 1843 vybudovaný místními občany. V roce 1896 musel být po zásahu bleskem opraven.

V části Trojanovice Bystré najdeme celkem tři kříže. V roce 1902 byl u domu č. p. 314 vystavěn kříž k uctění Boha manželi Čadovými. Další kříž se nachází u č. p. 291 postavený na náklady Johany Poláškové a její dcery Anežky v roce 1909. Třetí kříž se nachází poblíž potoku Bystrý. Zbudován v roce 2000 kameníkem Miroslavem Uhlářem z příspěvku místních obyvatel a tehdejšího starosty Drahomíra Strnadela [17].

*Obr. 23 Kříž na Bystré u domu č. p. 314
(Autor: Tereza Slováková)*

*Obr. 24 Kříž na Bystré u domu č. p. 291
(Autor: Tereza Slováková)*

*Obr. 25 Kříž na Bystré
(Autor: Tereza Slováková)*

Funkce zvoniček, kapliček a křížů je velice podobná. Hlavní je sakrální funkce a orientační funkce. Často bývají doplněné o výsadku stromů, jako jsou třeba lípy. Před Lurdskou kaplí můžeme nalézt celou lípovou alej. Navíc se v bezprostřední blízkosti zvoniček, kapliček a křížů neprovádí žádná zemědělská činnost a proto v krajině plní i funkci stabilizační a protierozní.

5.3 Srovnání monumentů v minulosti a přítomnosti

5.3.1 Památná hora Radhošť

Během valašské kolonizace probíhající ve 14. až 17. století byl Radhošť z větší části odlesněn a zbaven možných zbytků dávných kultur. Vznikaly pastviny pro hospodářská zvířata. Nejen že se změnil vzhled hor, ale kvůli povětrnostním vlivům brzy došlo k erozi. Ta začala odnášet humus, který se musel znovu doplňovat při opětovném zalesňování v pozdějších letech. Tvrdí se, že eroze měla za následek zmenšení hory. V našem století byla naměřena výška hory 1131 m n. m., ale po posledním měření se udává výška 1129 m n. m. (Četyna, 1966).

Intenzivní pastva na hřebeni Radhoště trvala až do konce 19. století. V roce 1930 byl hřeben uměle zalesněn kosodřevinou. Před rokem 1989 byl vysazen smrk pichlavý (*Picea pungens*) a borovice kleč (*Pinus mugo*).

Dnes je vrchol Radhoště jeden z nejvíce navštěvovaných míst v rámci CHKO Beskydy. Následkem turismu se hromadí odpadky a dochází k nelegálním vstupům do části národní přírodní rezervace [25].

5.3.2 Památné stromy

V minulosti stál památný strom také na Horečkách. Šlo o lípu malolistou (*Tilia cordata*) vysokou 29 m s obvodem 540 cm. Její stáří se odhadovalo na 320 let. Na svém kmeni měla připevněný obrázek Panny Marie. Lípa byla poškozena během sněhové kalamity v roce 2009 a musela být pokácena.

V současnosti je v návrhu na památný strom 250letá lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*) s výškou odhadnutou na 28 m a obvodem kmenu 550 cm [17].

5.3.3 Zvoničky, Kapličky a Kříže

Historicky se tyto drobné sakrální stavby budovaly z různých důvodů. Ať už jako připomínka na příběhy a události našich předků, které nás spojují s krajinou, nebo jako obraz lidské zbožnosti, vděčnosti a polidštění krajiny. Nejen, že získali významné orientační body, ale byly i hraničními objekty a vymezovaly pole vlastníků. Výstavbou těchto objektů nezamyšleně docházelo i k funkcím environmentálním [21].

6 ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce byla analýza krajinných monumentů ve vybraném území mikroregionu Frenštátsko, konkrétně katastrální území obce Trojanovice. Hodnocena byla funkce těchto monumentů v krajině pomocí metody rešeršního šetření, komparativní a terénního šetření.

Pomocí metody rešeršního šetření byly zjištěny informace obsažené v bakalářské práci z dostupných literárních a internetových zdrojů.

Metodou komparativní bylo porovnáno land use spolu s využití monumentů v průběhu historie. Bylo zjištěno, že mezi roky 1900-2016 v rámci zemědělské půdy výrazně ubylo orné půdy. Trvalých travních porostů také ubylo, ale ne tak výrazně. Naopak narostl počet zahradních ploch. Množství nezemědělsky využívaných ploch také značně stoupl, jak jsme mohli vidět v zastoupení lesních porostů.

Ačkoliv zemědělské půdy ve zkoumaném katastru Trojanovic v průběhu let ubylo, na počtu monumentů spjatých se zemědělským životem se tento fakt nijak negativně neprojevil. Naopak se stavěly nové a všechny se stále udržují v dobrém stavu.

Dále bylo touto metodou zjištěno, že funkce zvoníček, kapliček a křížů si i dnes stále nese funkce orientační, sakrální a ekologickou. Spojují životy obyvatel s krajinou, ve které žijí, jak tomu nasvědčuje stavba kříže v roce 2000 a zvoničky na Horečkách vybudované v roce 2015 jako nesouhlas s obyvatel s těžkou uhlí v Trojanovicích. Radhošť si také stále nese stejné funkce. V současnosti se více dbá o ochranu cenné přírody, než tomu bylo v minulosti, kdy jeho hřeben sloužil převážně k pastvě ovcí. Vliv rostoucího počtu turistů se negativně projevuje v množství odpadků, které můžeme vidět okolo cesty k soše Radegasta a kaple sv. Cyrila a Metoděje a nedovolených vstupů mimo stezky v Národní přírodní rezervaci Radhošť.

Z výsledku Metody terénního šetření vyplývá, že katastrální území obce Trojanovice je bohaté na množství monumentů, které jsou i navíc ve velmi dobrém stavu, díky péči místních obyvatel. Jednotlivé monumenty byly v této práci popsány spolu s jejich vazbou na kulturní krajinu, která by se opět dala shrnout jako orientační, sakrální a stabilizační. Z těchto důvodů si drobné sakrální stavby v naší krajině zaslouží ochranu a péči.

Obec Trojanovice by mohla více využít potenciálu jedinečných dřevěných zvoníček, které vychází z valašské lidové tradice a kapliček rozmístěných po rozsáhlém území, vybudováním naučných stezek a dalších atrakcí a tím přilákat více turistů. Úspěšně se tak již podařilo v areálu Horeček, kde se nachází nejnovější zvonička Strážkyně Beskyd a Lurdská kaple, spolu s atrakcemi pro volnočasové aktivity.

Nejvíce turistů však stále nejvíce láká hora Radhošť svými přírodními hodnotami spolu s kaplí sv. Cyrila a Metoděje a sochou Radegasta stojící níže od vrcholu směrem k areálu Pusteven. Kromě 5. července, kdy se koná na Radhošti pouť se také každoročně lidé scházejí v poledne 31. prosince u sochy Radegasta, aby spolu oslavili příchod nového roku.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARCUCH, A., a kol. *Beskydy turistickými stezkami*. 1. vyd. Třinec: Wart, 2015. 284 s. ISBN 978-80-905079-4-4.

CÍLEK, V. *Kameny a hvězdy*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2014. 288 s. ISBN 978-80-7363-603-6.

CÍLEK, V., a kol. *Vstoupit do krajiny: o přírodě a paměti středních Čech*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. 110 s. ISBN 80-86569-58-6.

CÍLEK, V., LOŽEK, V. a kol. *Obraz Krajiny: Pohled ze středních Čech*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2011. 310 s. ISBN 978-80-736-205-2.

ČETÝNA, B. *Radhošť v minulosti a přítomnosti: Kulturně historický přehled*. 1. vyd. Nový Jičín: Vlastivědný ústav, 1966. 45 s.

DIBELKOVÁ, I. *Poutní místa na Moravě, ve Slezsku*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2005. Navštivte--. 107 s. ISBN 8-7033-875-X.

FELIX, J. *Frenštátský okres*. 1. vyd. Brno: Garn, 2008. Vlastivěda moravská. II. Místopis Moravy. 230 s. ISBN 978-80-86347-99-8.

HÁJEK, T., BUKAČOVÁ, I. *Příběh drobných památek: (od nezájmu až k fascinaci)*. Lomnice: Studio JB, 2001. 137 s. Krajina domova. ISBN 80-900903-9-7.

HRUŠKOVÁ, M. *Podivuhodné stromy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2011. 168 s. ISBN 978-80-242-2950-8.

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981. Odborné slovníky. 791 s. ISBN 14-545-83.

KOPEČEK, P., a kol. *Projevy křesťanské liturgie v kulturní krajině*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015. 163 s. ISBN 978-80-7509-387-5.

KUPKA, J. *Krajiny kulturní a historické: vliv hodnot kulturní a historické charakteristicky na krajinný ráz naší krajiny*. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010. 179 s. ISBN 978-80-01-04653-1.

KYSELKA, I. *Struktura obecních humen včera a dnes*. In: FLEKALOVÁ, M. (eds). *Humna – Přejít sídla do krajiny: sborník příspěvků ze semináře konaného 11. září 2008 na MZLU v Brně*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2008. str. 32-40. ISBN 978-80-7375-210-1.

MALACH, R., VÁLKA, M. *Vesnická stavební kultura: stavební materiál – domová dispozice – slohové ohlasy – dřevěné sakrální stavby*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 263 s. Etnologická studie. ISBN 978-80-210-7540-5.

NEČASOVÁ, E. *Křížové kameny Blanenska*. Blansko: Muzeum, 2014. 197 s. ISBN 978-80-86951-22-5.

POLÁŠKOVÁ, J., POLÁŠEK, J. *Pověsti z památného Radhoště a jeho okolí (Radhošťské pověsti)*. Dobruška: Beatris, 2007. 40 s. ISBN 978-80-86737-69-0.

SÁDLO, J., a kol. *Krajina a revoluce: významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny českých zemí*. 3., upr. vyd. Praha: Malá skála, 2008. 255 s. ISBN 978-80-86776-06-4.

SÁDLO, J. *Krajina jako interpretovaný text*. In: BENEŠ, J., BRŮNA, V. (eds). *Archeologie a krajinná ekologie*. 1. vyd. Most: Nadace Projekt Sever, 1994. str. 47-54.

SLOUKA, J. *Mariánské a morové sloupy Čech a Moravy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 240 s. ISBN 978-80-247-2996-1.

STOKLASA, R. *Radhošť: kaple sv. Cyrila a Metoděje a jiné radhošťské památky*. 1. vyd. Rožnov pod Radhoštěm: Public ART, 2005. 63 s.

STRNADEL, B. *Nejstarší kronika města Frenštátu pod Radhoštěm*. Ostrava: Nakladatelství krajského nár. výboru, 1950. 52 s.

ŠTRÉBLOVÁ HRONOVSKÁ, K., KUPKA, J. *Ochrana kulturní krajiny: hledání cílů, možností a pravidel*. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické, 2013. 132 s. ISBN 978-80-01-05391-1.

INTERNETOVÉ ODKAZY

[1]. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. [online]. [cit. 2016-2-10]. Dostupné z WWW: <[http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589e7dc0591c125654b004e91c1/\\$FILE/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589e7dc0591c125654b004e91c1/$FILE/Z%20114_1992.pdf)>

[2]. *Památná místa Čech a Moravy*. [online]. [cit. 2016-4-6]. Dostupné z WWW: <http://pamatna-mista.sije.cz/>

[3]. *Charakteristika okresu Nový Jičín*. [online]. [cit. 2016-4-4]. Dostupné z WWW: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_novy_jicin

[4]. *Dobrovolný svazek obcí Mikroregion Frenštátsko*. [online]. [cit. 2016-3-22]. Dostupné z WWW: <http://www.mufrenstat.cz/mikroregion-frenstatsko/d-196232>

[5]. *Historie Města Frenštát pod Radhoštěm*. [online]. [cit. 2016-4-7]. Dostupné z WWW: http://www.frenstat.info/vismo/dokumenty2.asp?id_org=100493&id=1008&p1=1057

[6]. *Územně analytické podklady (ÚAP) 2010*. [online]. [cit. 2016-4-6]. Dostupné z WWW: <http://mufrenstat.cz/uzemne-analyticke-podklady-uap-2010/ds-16319/p1=34609>

[7]. *Správa CHKO Beskydy*. [online]. [cit. 2016-4-3]. Dostupné z WWW: <http://beskydy.ochranaprirody.cz/>

- [8]. *Národní přírodní rezervace Radhošť*. [online]. [cit. 2016-4-6]. Dostupné z WWW: http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=NPR_radhost_cz
- [9]. *Přírodní rezervace Noříčí*. [online]. [cit. 2016-4-6]. Dostupné z WWW: <https://nature.hyperlink.cz/Beskydy/Norici.htm>
- [10]. *Naučná stezka Tichá*. [online]. [cit. 2016-4-2]. Dostupné z WWW: <http://naucnastezka-ticha.webnode.cz/a5/>
- [11]. *Přírodní památka Velký kámen*. [online]. [cit. 2016-4-6]. Dostupné z WWW: https://nature.hyperlink.cz/Beskydy/Velky_Kamen.htm
- [12]. *Červený kámen*. [online]. [cit. 2016-4-6]. Dostupné z WWW: http://iszp.kr-moravskoslezsky.cz/cz/zivotni_prostredi/cerven-y-kamen-7781/
- [13]. *Chráněná území: Frenštát pod Radhoštěm*. [online]. [cit. 2016-4-2]. Dostupné z WWW: <http://www.mufrenstat.cz/chranena-uzemi/d-199794/p1=42580>
- [14]. *Natura 2000*. [online]. [cit. 2016-4-3]. Dostupné z WWW: <http://www.nature.cz/natura2000-design3/hp.php>
- [15]. *Co je rešerše*. [online]. [cit. 2016-4-10]. Dostupné z WWW: <http://knihovna.cvut.cz/cs/vyhledavani/reserse/co-je-reserse>
- [16]. *Metody vědecké práce*. [online]. [cit. 2016-4-10]. Dostupné z WWW: http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2011/B_BSeBA/um/Blok_4_-_Metody_vedecke_prace_pro_zpracovani_ZP__Stylizace_textu.pdf
- [17]. *Obec Trojanovice*. [online]. [cit. 2016-4-1]. Dostupné z WWW: <http://www.trojanovice.cz/>
- [18]. *Druhy pozemků Trojanovice rok 1948*. [online]. [cit. 2016-4-10]. Dostupné z WWW: http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/ciom/_cio_vp/m3135-1VP_025.jpg

[19]. *Druhy pozemků Trojanovice rok 2016*. [online]. [cit. 2016-4-11]. Dostupné z WWW: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=31588&u=__VUZEMI__43__599999#

[20]. *Matice radhoštská*. [online]. [cit. 2016-4-2]. Dostupné z WWW: <http://www.matice-radhost.cz/clanky/pametihodnosti/>

[21]. *Církevní památky Palkovic a Myslíku*. [online]. [cit. 2016-4-2]. Dostupné z WWW: <http://www.palkovice.cz/storage/Kniha%20vnitri%20listy.pdf>

8 SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1 Pohled na Radhošť z Trojanovic (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 2 Socha Radegasta na Radhošti (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 3 Kříž na Radhošti (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 4 Kaple a sousoší sv. Cyrila a Metoděje na Radhošti (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 5 Místo vylomení základního kamene na Radhošti (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 6 Památný strom v Trojanovicích (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 7 Zvonička na Bystré (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 8 Socha Panny Marie na Bystré (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 9 Zvonička pod Javorníkem (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 10 Zvonička pod Radhoštěm (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 11 Zvonička v Karlovicích (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 12 Zvonička na Horečkách (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 13 Lurdská kaple (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 14 Kaplička na Bystrém u domu č. p. 265 (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 15 Kaplička na Lomné u domu č. p. 205 (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 16 Kaplička na Lomné „U Kociána“ (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 17 Kaplička na Bystrém u domu č. p. 227 (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 18 Kříž na Pinduli (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 19 Kříž pod Javorníkem (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 20 Kříž na Pinduli u domu č. p. 77 (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 21 Kříž na Kopané. (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 22 Kříž na Lomné. (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 23 Kříž na Bystré u domu č. p. 314 (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 24 Kříž na Bystré u domu č. p. 291 (Autor: Tereza Slováková)*
- Obr. 25 Kříž na Bystré (Autor: Tereza Slováková)*